

ET PERSPEKTIV PÅ DET KOMPLEKSE FORHOLD MELLEM VIDENSKAB OG TRO

Postdoc, ph.d., cand.theol. Emil Børtj Nielsen

Introduktion

Center for Videnskab og Tro (CVT) åbnede den 1. juli 2023 ved Det Teologiske Fakultet på Københavns Universitet. Centerets formål er at forske i forholdet mellem videnskab og tro (religiøs tro, spiritualitet, almen tro) for dermed at bidrage til løsningen af samfundsproblematikker samt at nuancere offentlighedens syn på videnskab og tro. Dette gør CVT blandt andet ved at stimulere til interdisciplinært samarbejde omkring en række samfundsaktuelle viden-tro-problematikker. På nuværende tidspunkt tæller disse klima, sundhed og dyr. Centeret inviterer forskere fra alle universitetets felter til i samarbejde med centeret at se deres forskningsemner i et videnskab-tro perspektiv. CVT skal dermed formidle indsigter fra og bidrage til det internationale forskningsfelt kendt som »Science and Religion«.

I denne artikel præsenterer jeg et perspektiv på, hvordan dele af det komplekse forhold mellem videnskab og tro kan for-

stås. Den første udfordring er, at begge ord kan referere til en række forskellige koncepter. Derfor ser vi, at ordene ofte bruges i forskellige betydninger. Ordet »videnskab« betyder nogle gange »videnskabelig metode«, andre gange »videnskabelige teori« eller »videnskabeligt konsensus«. Andre gange betyder det »det, som forskere laver på universitetet« eller »det, som udgives i fagfællebedømte tidsskrifter«. Det er ikke sådan, at én af disse anvendelser er korrekt, mens de andre er forkerte. Alle disse betydninger ligger inden for det, som vi almindeligvis forstår som videnskab. Det samme gælder »tro«, som eksempelvis kan bruges til at henvise til religion, kirke, tillid, overbevisning eller spiritualitet. Når vi skal forstå forholdet mellem tro og videnskab, er det derfor afgørende, at vi »kigger under kølerhjelm« på ordene.

I denne artikel vil jeg undersøge forholdet mellem videnskab og tro på følgende måde: Først vil jeg se på forholdet mellem universitet og kirke, som jeg forstår

som sociale praksisser, der kropsliggør videnskab og tro i det danske samfund. Dernæst vil jeg se på tre underliggende konceptuelle strukturer, som universitet og kirke har til fælles: (1) fakta og værdi, (2) empiri, metafysik og eksistens, og (3) sikkerhed-usikkerhed. Disse koncepter associeres ofte med enten videnskab (fakta, empiri, sikkerhed) eller tro (værdi, metafysik, eksistens, usikkerhed). Mit mål er at vise, at denne association er fejlagtig i den forstand, at alle koncepterne spiller en rolle både på universitetet og i kirken. Det betyder dog ikke, at forskellen mellem universitet og kirke dermed opløses. For der første forholder universitet og kirke sig forskelligt til disse delte koncepter. For det andet er universitet og kirke to forskellige sociale praksisser med hver deres metoder og mål. Pointen er, at troen ikke er begrænset til kirken, ligesom viden og videnskab ikke er begrænset til universitetet. Videnskab (viden, erkendelse, fornuft, begrundelse) og tro (værdier, mening, usikkerhed, intuition) er store altomfattende koncepter, der er til stede over alt.

Universitet og kirke

Hvis samtalen om forholdet mellem tro og videnskab skal bevare en vis samfundsrelevans, er det nødvendigt, at samtalen forholder sig til tro og videnskab, som de bliver forstået og kropsliggjort i dagens Danmark. I denne artikel vil jeg fokusere på to sådanne kropsliggørelser: universitet og kirke.

Institutioner som universiteter og kirker er komplekse størrelser, der består af en lang række forskellige lokaliteter, per-

soner, aktiviteter og mål. Filosofen Alasdair MacIntyre har introduceret begrebet »praksis« til at beskrive komplekse størrelser som fodbold, arkitektur, landbrug, fysik, historie, kunst, musik og så videre (MacIntyre 1987). Den svenske filosof Mikael Stenmark bruger dette begreb (som han dog kalder »social praksis«) til at beskrive videnskab og religion som beslægtede sociale fænomener. Han definerer sociale praksisser på følgende måde: »[Social practices] are complex and fairly coherent socially established cooperative human activities through which their practitioners ... try to obtain certain goals by means of particular strategies« (Stenmark 2004, 16). Universiteter og kirker har altså det til fælles, at de udgør fællesskaber, hvor deltagerne forsøger at nå en række mål ved hjælp af en række strategier. En specificering af, hvad disse mål og metoder består i, er selvfølgelig genstand for megen debat. Det er ikke min hensigt at afklare denne debat her. Lidt forsigtigt kan det måske siges, at universitetet søger ny viden ved hjælp af videnskabelige metoder, mens kirken søger at efterfølge Jesus Kristus gennem en række kristne praksisser som bøn, sang, kirkegang og læsning af Bibelen. Hvordan man end forstår de to sociale praksisser, så er det tydeligt, at de er meget forskellige.

Hvordan forholder universitet og kirke sig til hinanden? I offentligheden støder man nogle gange på det synspunkt, at videnskab og religion er i konflikt eller eksisterer i et spændingsforhold. Inden for forskningsfeltet »science and religion« kaldes dette for »konflikttesen«. Videnskabshistorikere har sporet konflikttesen

tilbage til historikerne John Draper og Andrew Dickson White i slutningen af det 19. århundrede (White 2010; Draper John William 1904). Konflikttesen er dog endegyldigt afvist af videnskabshistorikere. Selvom der godt kan findes historiske eksempler på konflikter mellem videnskab og religion, så er der ikke tale om et gennemgående historisk mønster (Reeves 2023, 92).

Men hvis forholdet mellem universitet og kirke ikke er præget af konflikt, hvad er det så præget af? Det overordnede billede i dansk kontekst er, at universitet og kirke lever uproblematisk side om side uden den store interaktion. Det sagt, så er der stadig en lang række steder, hvor de to interagerer (eller burde interagere mere). Lad give nogle eksempler. I Danmark uddanner universitetet folkekirkens præster. Selvom denne model ikke passer på alle lande og trossamfund, så kan man generelt sige, at kirken har haft og har stor gavn af videnskabelig forskning. Det er selvfølgelig åbenlyst, når det kommer til teologi, men kirken har også stor nytte af alle videnskabens andre grene. Kirken kan for eksempel takke forskningen for mikrofoner og højtalere i kirkerummet. Den kan også bruge viden fra de forskellige videnskaber i sit forsøg på at afhjælpe lidelse og fattigdom.

Kirken er også forbruger af forskning, der hjælper den til at forstå sig selv og omverdenen. Sådant forskning har selvfølgelig både kritisk og opbyggeligt potentiale. Evolutionsteorien har eksempelvis været en udfordring for nogle kristnes tro på en skabende Gud. Samtidig har forskning vist skabningens storhed og skønhed,

hvilket for mange kristne vidner om Ska-berens storhed. Kirken finansierer forskning. Mange store fonde, der giver penge til forskning, er grundlagt af mennesker, der var religiøst motiveret til at søge ny viden og afhjælpe samfundsproblemer. Samtidig er kirken objekt for forskning. Utallige forskningsprojekter har undersøgt troende mennesker og kirkelige fællesskaber fra en lang række forskellige perspektiver. Kirken støtter universitetet med moralsk dannelse af kristne forskere. Det konkurrenceprægede system på universitetet får desværre nogle forskere til at skyde genvej ved eksempelvis at fabricere data, overtolke konklusioner eller forsimpler andres synspunkter. Den kristne tro bidrager her med en moralsk ramme og en historie, hvor succes på universitetet ikke er kernen i forskerens identitet.

Der kan siges meget mere om forholdet mellem universitet og kirke. Overordnet set er det dog tydeligt, at selvom der har været og stadig kan opstå konflikt, så er det gennemgående mønster langt mere præget af fredelig sameksistens og positiv synergi end af konflikt. I det følgende vil jeg gå dybere ned og se på tre underlæggende konceptuelle strukturer, der kan hjælpe os til lidt bedre at forstå ligheder og forskelle mellem universitet og kirke.

Fakta og værdi

Geologen Stephen Jay Gould er berømt for at introducere begrebet NOMA (non-overlapping magisteria) i diskussionen af forholdet mellem videnskab og religion. Pointen er, at videnskab og tro bebor to forskellige domæner. Videnskaben giver fakta om den naturlige verden. Religion,

derimod, handler om mening, moral og værdier. Disse to domæner er væsensforskellige, og derfor kan videnskab og religion pr. definition aldrig være i konflikt (se Gould 1999).

Sociologen Max Weber gav udtryk for en lignende holdning. Videnskaben kan ifølge Weber ikke sige os noget om værdier. Videnskaben kan fortælle os, hvordan vi når mål. Men hvilke mål, der er værd at stræbe efter, er ikke et spørgsmål for videnskabsmanden men for religiøse og politiske ledere (Weber 1946, 12). Albert Einstein skriver i samme ånd følgende: »objective knowledge provides us with powerful instruments for the achievements of certain ends, but the ultimate goal itself and the longings to reach it must come from another source« (Einstein 1950, 22). Videnskabens opgave er således at give os redskaber til at nå vores mål. Men målene i sig selv hører til troens domæne.

Inden for filosofien er det almindeligt at skelne grundlæggende mellem fakta og værdi. Fakta er det som *er*. Værdi er det, som *bør* være. Det er dybest set denne grundlæggende skelnen, som Gould, Weber og Einstein anvender på videnskab og tro. Videnskaben er deskriptiv. Troen er præsriptiv. Videnskaben kan eksempelvis fortælle os, hvad der sker, hvis man ryger 40 cigaretter om dagen. Men den kan ikke fortælle os, om resultatet er ønskeligt eller ej. Her kan det indvendes, at videnskaben jo viser, at rygning er *usundt*. Men problemet er, at selve begrebet »sundhed« er værdiladet. Det er en ide om, hvordan kroppen *bør* være og fungere. Sundhedsbegrebet er altså ifølge

denne skelnen ikke et videnskabeligt begreb men et trosbegreb.

Det er selvfølgelig svært at forestille sig sundhedsforskning uden noget begreb om sundhed. Og det er netop problemet med denne måde at trække grænsen mellem videnskab og tro. For hvis vi kigger på videnskaben som social praksis, så ser vi, at værdier er dybt integreret i det videnskabelige arbejde på universitetet. Et begreb som »sundhedsvidenskab« eksemplificerer, hvor dybt integreret videnskab og tro er på et socialt niveau. Dette er Weber ikke blind for. Han betoner, at videnskabeligt arbejde forudsætter værdier; og det selvom værdierne i sig selv aldrig kan være et resultat af videnskab (Weber 1946, 9-14). Overordnet set forudsætter videnskab, at ny viden er værd at søge. Videre forudsætter konkrete forskningsprojekter, at den nye viden, der søges, har værdi eksempelvis ved, at den kan være med til at løse et samfundsproblem. Uddannelsesforskerne Peter Clough og Cathy Nutbrown pointerer i deres metodebog til sociologi, at al sociologisk forskning er politisk og etisk motiveret (Clough og Nutbrown 2012, 4, 22). Inden for sociologien kommer det eksempelvis til udtryk ved en forsker, der tager udgangspunkt i et begreb som egalitet (værdi) og derefter forsøger at afsløre inegalitære strukturer i samfundet (fakta).

Værdier er dog ikke kun en forudsætning for videnskab. Det er også dybt integreret i det videnskabelige arbejde gennem et begreb som forskningsetik. Det handler om forskerens forpligtelse til at tale sandt, nuanceret og til ikke at forfalde data eller overdrive konklusioner for

at fremme egen karriere. Det handler om respektfuld behandling af forskningsmateriale, der eksempelvis kan være persondata, dyr eller embryoer. Og så handler det om den viden og teknologi, som forskningen producerer. Det er åbenlyst, at forskere er nødt til at forholde sig til de etiske konsekvenser af den teknologi, de frembringer. Det er ikke mindst tydeligt i vor tid med kloning, gensplejsning og kunstig intelligens. Men det er også tilfældet med teoretisk viden. Viden forpligter. Det gælder ikke mindst i forhold til samfundsrelevant forskningsformidling. Det er altså tydeligt, at videnskab på et socialt plan (universitet) indeholder både tro (værdier) og videnskab (fakta) på et konceptuelt plan. Det gælder også for troen.

Tro som socialt fænomen (kirke) indeholder både fakta og værdi. Alligevel er der nok noget sandt i, at fokus i troen, både den religiøse, spirituelle og almene, er mere på mening, værdi og formål, hvor fokus i videnskaben er mere på fakta, viden og erkendelse. Den kristne tro er eksempelvis ikke primært interesseret i at fremstille en *sand teori* om, hvem Gud er. Den er primært interesseret i at hjælpe mennesker til at få en *sand relation* til Gud. Det handler ikke så meget om at forstå sandheden som at *leve i sandheden* (selvom de to selvfølgelig i et vist omfang hænger sammen). Den kristne tro indeholder dog stadig uundgåeligt et netværk af metafysiske, historiske, videnskabelige og trivielle faktuelle påstande. »Jesus blev korsfæstet« er en historisk faktuel påstand. »Hil dig frelser og forsoner« er nummer 192 i *Den Danske Salmebog* er

en triviel faktuel påstand. Den kristne tro som socialt fænomen består af et næsten ubegrænset antal af sådanne faktuelle udsagn. Den amerikanske filosof Ronald Dworkin hævder, at religion indeholder en »videnskabsafdeling« (Dworkin 2013). Med det mener han ikke, at religion er pseudovidenskab, eller at religion er lige så godt som videnskab. Hans pointe er blot, at religion, ligesom videnskab, indeholder en lang række faktuelle udsagn om, hvordan virkeligheden er.

Empiri, metafysik og eksistens

Det faktum at både tro og videnskab indeholder fakta og værdier, betyder ikke, at de så er identiske. De er i høj grad interesseret i *forskellige* fakta og værdier. Det betyder dog ikke, at de så nødvendigvis er i konflikt. Deres primære interesse ligger blot i to forskellige dele af virkeligheden.

Førnævnte Mikael Stenmark skelner mellem videnskabens og religionens mål på følgende måde: »In science the epistemic goals is to increase the general body of knowledge about the natural and social world, whereas in religion it is to increase the knowledge of each of the believers to such an extent that they can live a religious life successfully« (Stenmark 2004, 16). Videnskabens mål er således at skaffe ny viden om den naturlige og sociale verden. Religion, derimod, er ofte styret af et soteriologisk mål. Det betyder dog ikke, at al tro dermed handler om at blive frelst. Der findes mange og meget forskellige religiøse, spirituelle og sekulære livssyn. Om der findes noget, som samler dem alle, er svært at sige. To store samlende interesser er, for det første, det metafysiske

og mystiske. Troen er interesseret i det, der ligger bag den virkelighed, vi umiddelbart sanser. For det andet er troen interesseret i det eksistentielle og meningen med livet. Den troende er interesseret i at finde ud af, hvad livet handler om.

Forskellen i mål og interesse medfører en forskel i, hvad man gør for at opnå disse mål (metode). Forskeren søger ny viden gennem dataindsamling og en videnskabelig metode. Troende mennesker søger det transcendent og eksistentielle eksempelvis gennem bøn, meditation, kropsøvelser eller læsning af hellige skrifter. Hvilken praksis, der er passende, afhænger af, hvilken tro der er tale om.

Videnskab og tro som sociale praksisser er styret af to forskellige sæt af værdier, fordi man søger to forskellige mål. Det betyder, at de værdsætter og prioriterer forskelligt, om end det ikke udelukker, at de deler visse værdier (se Ecklund 2020). De forskellige prioriteringer fører dog ikke nødvendigvis til konflikt. For de fleste religiøse videnskabsfolk er det helt uproblematisk at stræbe efter to mål samtidig. De to »historier«, som forskeren lever i, kan nemlig berige hinanden. Den kristne tro værdsætter eksempelvis næstekærlighed og tjeneste for medmennesket. Videnskaben er en måde, hvorpå den kristne kan tjene sit medmenneske. Dermed bliver den videnskabelige praksis en del af den troendes eksistentielle praksis. Omvendt kan det være tilfældet, at en religiøs motivation for forskning øger forskerens arbejdsindsats eller demotiverer snyd og

plagiat. Dermed bliver troen en ressource for videnskaben.

Sikkerhed og usikkerhed

Den mest almindelige forståelse af tro inden for filosofi er som formodning eller overbevisning (belief). En overbevisning er at regne et udsagn for sandt (Blackburn 1996, 40). Vi har alle sammen en lang række overbevisninger. Det betyder dog ikke, at disse overbevisninger er lige stærke (Swinburne 2001). Nogle overbevisninger er vi næsten sikre på er sande, andre er vi mere usikre på. Det kan være nyttigt at opstille en skala, der illustrerer hvordan overbevisninger er gradbøjet:

En given overbevisning kan således indplaceres på en skala fra 0% til 100%. Hvor på skalaen den indplaceres afhænger af, hvilken relevant evidens man har mødt. Yderpolerne 0% og 100% udgør begge sikker viden. Her er man sikker på, at udsagnet er enten sandt eller falskt. Alle positioner mellem disse indebærer en grad af usikkerhed. Jo nærmere man kommer midten (50%), jo større bliver usikkerheden. Midt på skalaen har man en agnostisk holdning til udsagnet. Vedkommende finder altså hverken grund til at anse det som værende sandt eller falskt. Begreberne »overbevisning« og »formodning« bruges ofte til at beskrive området

mellem sikkerhed og usikkerhed. Det er således vigtigt at bemærke, at der er stor forskel på overbevisninger. Nogle er stærke og ligger meget tæt på viden, mens andre er svage og ligger tæt på en agnostisk holdning.

Overbevisninger formes af evidens (Heil 1992, 47). Her er det vigtigt at skelne mellem det, som *bør* overbevise os (normativ evidens), og det, som *faktisk* overbeviser os (deskriptiv evidens). I den første kategori hører videnskabelig og filosofisk argumentation hjemme. Dette er dog ikke vores primære adgang til begrundede overbevisninger. De fleste af vores begrundede overbevisninger kommer på baggrund af andres vidnesbyrd. Hele fundamentet for skolesystemet er, eksempelvis, at vi kan have tillid til det, som underviserne lærer os. Det er dog ikke altid, at der er sammenfald mellem det, som bør overbevise os, og det, som faktisk overbeviser os. Nogle gange bliver vi villedt af utroværdige eksperter. Eller vi lader vores følelser diktere konklusionen, som vi derefter efterrationaliserer.

Pointen er altså, at der findes to udgaver af overbevisnings-skalaen, som ikke altid er sammenfaldende. Skalaen kan således både bruges til (deskriptivt) at beskrive, hvilken overbevisning en person har i forhold til et givent udsagn. Og den kan bruges til (normativt) at diskutere, hvor godt begrundet udsagnet i virkeligheden er. Altså, hvor udsagnet *bør* ligge på skalaen. Når jeg i det følgende forstår videnskab og tro med udgangspunkt i denne skala, så er det vigtigt at bemærke, at det er normativt forstået.

Som jeg nævnte ovenfor, så er det metafysiske og eksistentielle, der primært interesserer troen, ikke så lette at begrunde epistemisk set. Det betyder, at troen (religion, spiritualitet, sekulære livssyn) primært hører til i usikkerhedens domæne. Videnskaben, der primært interesserer sig for det matematiske og empirisk analyserbare, befinder sig generelt nærmere sikkerhed og viden.

Her er det vigtigt at fastholde et realistisk syn på videnskabens muligheder og begrænsninger. På den ene side er det vigtigt ikke at overvurdere sikkerheden af videnskabelige teorier. Videnskabelige teorier opstår og forkastes hele tiden – særligt inden for naturvidenskaben (Arbesman 2013). I samfundet er der nogle gange en urealistisk forventning til, hvad videnskaben kan levere. Min kollega i Center for Videnskab og Tro, professor Per Sangild, som har forsket meget i mælk, ynder at påpege, at folk tror, vi ved, hvad mælk er. Men selvom vi ved noget om mælk, så er der stadig enormt meget, vi ikke forstår (Sangild 2019). Dette gælder selvfølgelig ikke kun mælk. Der er enormt meget, vi ikke ved om den verden, vi omgiver os med i hverdagen.

Det videnskabelige samfund har en moralsk forpligtelse til at nuancere offentlighedens syn på videnskab og kritisere urealistiske forventninger til videnskaben. Omvendt er det lige så vigtigt, at det videnskabelige samfund udfordrer individer og grupper, der undervurderer videnskabens legitime indsigter, hvad enten det gælder HPV-vaccination, Covid eller klimaforandringer. Videnskaben repræsenterer menneskers bedste forsøg på

at finde sandheden, om end det stadig er en fejlbarlig menneskelig praksis, præget af fordomme og uvidenhed. Her er det vigtigt, at det videnskabelige samfund hjælper offentligheden med at forstå, hvilke videnskabelige teorier der er godt begrundet, og hvad denne begrundelse består i.

Både videnskab og tro indebærer overbevisninger, der rækker fra usikkerhed til sikkerhed. Videnskaben består således ikke udelukkende af viden. Faktisk er viden ofte en undtagelse, selvom det er målet, man stræber efter. I sin stræben efter viden forsøger videnskaben at begrunde sine teorier så godt som muligt. Der er altså tale om en stræben efter sikre og velbegrundede teorier, selvom dette ikke altid kan leveres. Overbevisning og usikkerhed er derfor uundgåelige i videnskabeligt arbejde. Omvendt spiller viden og sikkerhed også en rolle i troen. Viden om Bibelen og den kristne tradition er eksempelvis vigtige elementer af en kristen religiøs oplæring. Forskellen på videnskab og tro ligger således ikke i forskellen på sikkerhed og usikkerhed, for begge er til stede begge steder. Den ligger af samme grund heller ikke i forskellen på viden og overbevisning. Forskellen ligger i den grad af sikkerhed, hvormed de relaterer sig til deres primære interessefelt. Troen relaterer sig til det metafysiske og eksistentielle med lav grad af (normativ) sikkerhed (altså med usikkerhed). Videnskaben, derimod, relaterer sig til sit primære interessefelt med højere grad af (normativ) sikkerhed. Hvor høj grad af sikkerhed, den formår at levere, afhænger helt af, hvilken disciplin, genstand og metode, der er tale om.

Troens interessefelt, det metafysiske og eksistentielle, har, som jeg nævnte ovenfor, vist sig svære at udforske med videnskabelige metoder. Dermed er troens »teorier« og udsagn (normativt) usikre og genstand for varierende grader af (ofte svag) overbevisning. Her vil nogen måske indvende, at troen (og i særdeleshed religiøs tro) netop er karakteriseret af stærk overbevisning, der grænser til viden. Dette skyldes, at deskriptiv og normativ overbevisning ikke altid følges ad. Kirken udgør, eksempelvis, en plausibilitetsstruktur (ligesom alle andre sociale fællesskaber), der former kirkegængernes overbevisning (se Berger og Luckmann 1987). Hvis alle ens primære relationer taler, som om den kristne tro er sand, fører det ofte til en stærk subjektiv overbevisning om kristendommens sandhed. Dermed kan troen, der objektivt set er usikker, blive oplevet som sikker viden. Om dette er legitimt, er for omfattende at diskutere her.

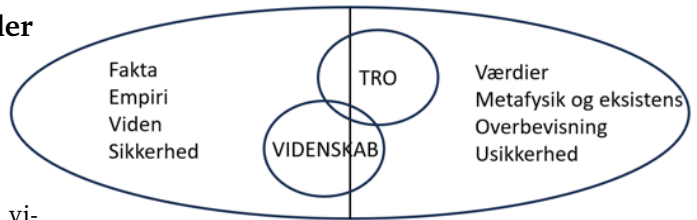
Videnskabens primære interessefelter, det empiriske og kvantificerbare, har derimod vist sig mulige at udforske og begrunde med videnskabelige metoder. Og det er formodentligt netop deres evne til at lade sig udforske, der har gjort, at de er blevet interessante. Videnskabelige teorier og udsagn er derfor mere (normativt) sikre i sammenligning med tro (uden dermed at overdrive videnskabens sikkerhed). Her kan det indvendes, at videnskabsfolk ofte ikke er karakteriseret af stærk overbevisning men af tvivl og usikkerhed. Men det faktum, at virkelighedens videnskabsfolk ofte er karakteriseret langt mere af tvivl og usikkerhed

end videnskabsformidlere, journalister og politikere, vidner om, at videnskabens normative begrundelse mange steder er svagere end det, vi forventer. Det ændrer dog ikke ved min overordnede påstand, at videnskaben inden for sine interessefelter er relativt nærmere sikkerhed, end troen er inden for dens interessefelter.

Videnskab og tro indeholder både videnskab og tro

Artiklens hovedkonklusion er, lidt kryptisk sagt, at både videnskab og tro indeholder videnskab og tro. Det vil sige, videnskab og tro, som sociale praksisser (universitet og kirke), indeholder konceptuelle elementer, der almindeligvis er associeret med videnskab og tro. Der er altså en strukturel lighed mellem videnskab og tro på et konceptuelt plan, når det kommer til koncepter som fakta, værdi, empiri, metafysik, eksistens, overbevisning, viden, sikkerhed og usikkerhed. Det betyder dog ikke, at videnskab og tro dermed er identiske. Der er tale om to forskellige sociale praksisser, som forholder sig forskelligt til de koncepter, som de deler. Lidt kryptisk kan det siges, at videnskaben indeholder mere videnskab end troen. Og troen indeholder mere tro end videnskaben. Eller mere præcist: Videnskaben er en social praksis, der primært interesserer sig for det empiriske og kvantificerbare, og som i højere grad end troen er i stand til at bekræfte og afkræfte sine teorier. Troen er en (religiøs, spirituel eller sekulær) social praksis, der interesserer sig for mening, værdier og det metafysiske

og eksistentielle, og som i ringe grad er i stand til at bekræfte eller afkræfte sine centrale udsagn om virkeligheden. Videnskab og tro er således ikke to modsatrettede impulser, der uundgåeligt ligger i konflikt. De er tværtimod to uundværlige sidestillede menneskelige praksisser, der ofte interagerer konstruktivt.¹

Note

1. Tak til Per Sangild, Niels Henrik Gregersen, Steen Hjul Lybke og Marie Bodilsen Nielsen for stimulerende samtaler om videnskab og tro og respons på udkast til artiklen.

Litteraturliste

- Arbesman, Samuel. 2013. *The Half-Life of Facts: Why Everything We Know Has an Expiration Date*. Current.
- Berger, Peter L. og Thomas Luckmann. 1987. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.
- Blackburn, Simon. 1996. *The Oxford Dictionary of Philosophy*. New York: Oxford University Press.
- Clough, Peter og Cathy Nutbrown. 2012. *A Student's Guide to Methodology*. London: SAGE.
- Draper, John William. 1904. *History of the Conflict between Religion and Science*. 24. udg. London.

- Dworkin, Ronald. 2013. *Religion without God*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Ecklund, Elaine Howard. 2020. *Why Science and Faith Need Each Other: Eight Shared Values That Move Us beyond Fear*. Brazos Press.
- Einstein, Albert. 1950. *Out of My Later Years*. New York: Philosophical Library.
- Gould, Stephen Jay. 1999. *Rocks of Ages: Science and Religion in the Fullness of Life*. New York: Ballantine Publishing Group.
- Heil, John. 1992. »Belief«. I *A Companion to Epistemology*, redigeret af Jonathan Dancy og Ernest Sosa. Oxford: Blackwell Reference.
- MacIntyre, Alasdair C. 1987. *After Virtue: A Study in Moral Theory*. 2. ed. London: Duckworth.
- Reeves, Josh A. 2023. »A Defense of Science and Religion: Reflections on Peter Harrison's 'After Science and Religion' Project«. *Zygon* 58 (1): 79-97.
- Sangild, Per. 2019. »Videnskab, tro og mælk«. I *Tro og videnskab*, redigeret af Peter Øhrstrøm. Christiansfeld: ProRex.
- Stenmark, Mikael. 2004. *How to Relate Science and Religion: A Multidimensional Model*. Grand Rapids, Michigan: W.B. Eerdmans Pub. Co.
- Swinburne, Richard. 2001. *Epistemic Justification*. Oxford: Clarendon Press.
- Weber, Max. 1946. »Science as vocation«. I *From Max Weber. Essays in Sociology*. New York: Oxford University Press.
- White, Andrew Dickson. 2010. *A History of the Warfare of Science With Theology in Christendom*. Cambridge: Cambridge University Press.

Forfatter

Emil Børtly Nielsen

Center for Videnskab og Tro, Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet

Karen Blixens Plads 16

2300 København S

ebn@teol.ku.dk